

Mùa thu qua thi ca

Nguyễn Quý Đại, Munich Germany

Mùa thu là mùa của thi ca lãng mạn, Các thi nhân qua nhiều thế hệ đều lấy cảm đề thu làm thơ soạn nhạc.. có thể mùa thu là một xúc tác cho họ trở về với đời sống thiên nhiên cỏ cây. Không gian vào thu thay đổi sau mùa hè nắng gắt ? Mùa thu ở Âu châu đẹp nhờ khí hậu mát mẻ các cây lá đổi màu từ vàng sang đỏ tạo một bức tranh tuyệt mỹ của thiên nhiên, nếu đứng ở Lindenhof nhìn dãy núi alpen xanh đậm, chen lẫn màu vàng úa của lá rất nên thơ.

Đời sống thiên nhiên mênh mông thay đổi, con người bé nhỏ trong cái bao la của vũ trụ phải chấp nhận cái định luật của tạo hóa, thi sĩ Tản Đà Nguyễn Khắc Hiếu (1888-1939) miên mang "giấc mộng con" và thường cảm thu với những nỗi ngậm ngùi, cách biệt, héo úa, của mùa thu qua từng chiếc lá vàng rơi Trật gió thu phong rụng lá vàng

Lá rơi hàng xóm lá bay sang
Vàng bay mấy lá năm già nữa
Hờ hững ai xuôi thiếp phụ chàng
Trật gió thu phong rụng lá hồng,
Lá bay tường bắc lá sang đông
Hồng bay mấy lá năm hồ hết

Thơ thần kì ai vẫn đứng không Mỗi chiếc lá vàng bay mang theo một ư niệm, một cuộc đời, cho tình yêu không trọn vẹn hay một giấc mơ... Tản Đà đã hạ hợp từ lá vàng bay đến vàng bay mấy lá tạo cho mùa thu nỗi buồn xa vắng, cảnh biệt ly lá rời cành, đó cũng là một định luật của một đời người phải trải qua : "hợp rồi tan, trăng trịn lại khuyết" Lá thu rơi rụng đầu ghềnh

Sóng thu đưa lá bao ngành biệt ly Thi sĩ Đinh Hùng(1920-1967) yêu đời, yêu người ngày xưa trong chương tñnh "Tao Đàn đài Sàigòn" đã làm cho thính giả say mê, Đinh Hùng muốn cuộc đời lúc nào cũng réo rắt như tiếng .lng mnh, mùa thu của ông mang nặng những đợi chờ với bước chân em đi và trở lại. Bài hát mùa thu Hôm nay có phải là thu ?

Mấy năm xưa đã phiêu du trở về .

Cảm ớ em bước chân đi,

Nước nghiêng mặt ngọc lưu ly phớt buồn.

Ai về xa mãi cô thôn,

Một mnh trông khói hoàng hôn nhớ nhà ?

Ngày em mới bước chân ra, Tuy rằng cách mặt, lng ta chưa sầu .

Nắng trôi vàng chảy về đâu ?

Hôm nay mới thực bắt đầu vào thu .

Chiều xanh trắng bóng mây xưa,

Mấy năm xưa đã phiêu du trở về .

Rung lng dưới bước em đi,

Lá vàng lại gọi phân ly mất rồi!

Trời hồng, chắc má em tươi,

Nước trong, chắc miệng em cười thêm xinh.

Em đi hoài cảm một mnh.

Hai lng riêng để mỗi tñh cô đơn.

Hôm nay tường mắt em buồn:

Đã trông thấp thoáng ngọn cón, bóng sương.

Lạnh lòng chẳng, gió tha hương?

Em về bên ấy, ai thương em cùng?

Lưu Trọng Lư (1912-1991) Thơ ông có nhiều nét riêng từ hạnh phúc đến tan vỡ từ thực tế đến mộng mơ. Lưu Trọng Lư yêu đời nhưng cũng yếm thế chua cay ! tiếng thở dài nổi ngẹn ngào niềm đau khắc khoải cô đọng trong bài "tiếng thu" "Em không nghe mùa thu

Dưới trăng mờ thôn thức ?

Em không nghe rạo rức

Hình ảnh kẻ chinh phu

Trong lòng người cô phụ ?

Em không nghe rừng thu

Lá thu kêu xào xạc

Con nai vàng ngơ ngác

Đạp lên lá vàng khô ? Hồ Xuân Hương (1772-1822) nữ sĩ đa tình lãng mạn, mùa thu trong mối tình với thi hào Nguyễn Du (1765-1820) Tình yêu thật cô đơn mong đợi " bóng nhận về đâu mây ở lại để trùng như khóc nước trôi hờ". Bóng nhận ở đây là Nguyễn Du và mây là Xuân Hương nhưng mùa thu mây chỉ giăng tối mịt mù, con nhận kia đã vỗ cánh bay xa, nhưng mây trời âm đạm mờ mịt ! tí tách giọt mưa trên tàu chuối đổi màu ! Mưa thu Trời thăm mây giăng tối mịt mùng

Mưa thu tí tách nhỏ ngoài sân

Cây khô dài ngắn rơi hàng lệ,

Tàu chuối vàng tươi tiếng chập nhanh

Ngâm dứt vàng đề mê sâu vụn dậm

Buồn giăng quanh quẩn nỗi năm canh

Khuê phụng riêng khổ người nhan sắc

Một phiến sầu vương vẽ chẳng thành Nguyên bản chữ Hán "Thu Vũ" "Thiên cách vân âm thăm bắt mình

Tiêu tiêu thu vũ lạc nhân đình

Đoàn trường khô thụ chí đầu lệ,

Thư cấp hoàng tiêu điệp thượng thanh

Ngâm đoạn đề mê thiên lư mộng

Sầu khiên liêu tịch ngũ canh tình

Thâm khuê tối khổ như hoa diện

Nhất phiến sầu dung họa bất thành Trong một đêm trăng sáng mùa thu Tế Hanh (1921?) đã đưa tiễn người đẹp ra đi , ông trở về trong cô đơn nhạt nhòa của mùa thu, ư thu gọi cảm cảnh chia tay Tiễn em trong cảnh thu tàn

Lòng ta muôn tiếng sao đầy lặng im

Ra về trong cảnh trời đêm

Vàng trắng như ánh mắt em dơi nhn Nữ sĩ Ngân Giang (1916 ?) những cánh nhận thừa dần trong mây chiều bát ngát, thi sĩ mơ hồ xa xôi, nhn mùa thu tới cây bàng tro trụi, lá bàng rơi tự bao giờ

Cây bàng đã rụng lá bàng

Cổng nhà ai đầy, có nàng nhn xa

Giàn hồng gió tạt là là

Tóc nàng vương mấy cánh hoa sang mùa

Bên trời bầy én lùa thưa

Mây chiều bát ngát.. mơ hồ xa xôi..

Tiêu phu gánh củi lên đồi,

Chuông chùa gần đấy giống hồi thu không !

Quán đường heo hút lạnh lùng,

Có người khép cửa thư phòng ngâm thơ . Nữ sĩ Vân Đài (1908-1964) Mùa xuân gọi cảm nhiều rức rờ, náo nức nắng xuân tươi sáng, nhưng ngược lại nắng thu vàng vọt với gió heo mây, cánh nhận bay thua thốt . Chiều Thu Hiu hắt chiều hôm ngọn gió thu

Vùng ô gác núi bóng thêm mờ

Ngập ngừng cánh nhận bên trời thăm

Thấp thoáng thuyền ngư bến nước xưa

Mù mịt bên cầu cây phủ khói
Trơ trọi sườn núi đá phôi mưa
Trên đường vô hạn người qua lại

Trông khách tha hương luống hững hờ
Nữ sĩ Trương Phổ (1900-?) bà đã khóc cho bản thân, khóc cho đời ngang trái tình yêu vợ chồng hạnh phúc âm êm, bỗng dưng chàng bạo bệnh mất bỏ lại phía sau vợ hóa con côi Trương phổ khóc với " giọt lệ thu " Bà làm thơ để giải bày tâm sự đau thương để vơi đi phần nào nỗi nhớ thương" Người buồn lại gặp cảnh thu, sầu riêng trăm mối bao giờ gỡ xong "!!!Trời thu âm đạm một màu

Gió thu hiu hắt thêm rầu. Lòng em

Trắng thu bóng ngả bên thềm

Tình thu ai để duyên em bể bèo
Xuân Diệu (1916-1985) Trong thời tiền chiến thơ Xuân Diệu nổi bật trong làng thơ mới ông quan niệm " là thi sĩ , nghĩa là ru với gió. Mơ theo trăng và vớ vẩn cùng mây " Mùa thu đã để lại trong lòng thi nhân nghĩ ngợi gì ? Trong vườn sắc đỏ rữa màu xanh hay hay quá. Đây mùa thu tới Rặng liễu đui hiu đứng chịu tang,

Tóc buồn buông xuống lệ ngàn hàng;

Đây mùa thu tới- mùa thu tới

với áo mơ phai dệt lá vàng

Hơn một loài hoa đã rụng cành,

Trong vườn sắc đỏ rữa màu xanh;

Đôi cánh khô gầy xương mỏng manh.

Thình thoảng nàng trăng tự ngân nga

Non xa khỏi sự nhạt sương mờ..

Đã nghe rét mướt luồn trong gió..

Đã vắng người sang những chuyến đi

Mây vẫn từng không, chim bay đi

Khí trời u uất hận chia li

Ít người thiếu nữ buồn không nói,

Tựa cửa nhìn xa nghĩ ngợi gì ? Nhạc sĩ Trịnh Công Sơn (1939-2001) anh đã mất nhưng để lại cho đời gần 600 tác phẩm, nhạc của anh đã ăn sâu vào đời sống dân tộc TCS là nghệ-sĩ có tài đã nói lên được cảnh tận cùng bi đát trong thời chiến. Có một số bài có tinh thần phản chiến phổ biến rộng rãi trong các phong trào sinh viên học sinh tranh đấu (?) trước 1975 . Qua bài "gia-tài của Mẹ để lại cho con.. nổi vng tay lớn "rừng núi đang tay nổi lại biển xa, ta đi vng tay lớn mãi để nổi lại sơn hà.. " nhiều người hậm mộ nhạc phẩm đó, đã nói lên một sự thật dân miền Nam đang gánh chịu chiến tranh quê hương bị bom đạn tàn phá.... Nhưng Trịnh Công Sơn quên nói đến lý do tại sao xảy ra cuộc chiến ? ai tạo nên cảnh tượng tàn đó ? bởi vậy anh băn khoăn hỏi lòng mình "Hạt bụi nào hóa kiếp thân tôi .Để một mai tôi về làm cát bụi"..Bây giờ anh đã trở về với cát bụi nơi đó anh sẽ không thấy chiến tranh ? Nói về mùa thu Trịnh Công Sơn xác nhận trong nhạc khúc "Nhìn những mùa thu đi". Mùa thu đi để lại chia ly nuối tiếc. "Nhìn những mùa thu đi

Em nghe sầu lên trong nắng

Và lá rụng ngoài song

Nghe tên mình vào quên lãng

Nghe tháng ngày chết trong thu vàng ..." Cuộc chiến Việt nam chấm dứt, có thể Trịnh Công Sơn hài lòng đến cuối cuộc đời ? Nhưng nhạc sĩ Ngô Thụy Miên anh đã ra đi làm người viễn xứ, trong đó hơn 3 triệu người Việt cùng một hoàn cảnh tâm trạng, hướng về Quê Hương trong những dịp thu về với lá vàng bay !! Em hỏi anh mùa thu Sài Gòn

Nắng còn vương vương trên hàng phố vắng

Em hỏi anh mùa thu Sài Gòn

Nước mắt bây giờ có như mưa tuôn... Trước 1975 thời kỳ phát triển mạnh về âm nhạc sáng tác hay phổ nhạc, Nhạc sĩ Phạm Duy dù sáng tác nhiều nhạc phẩm giá trị, nhưng Phạm Duy phổ thêm nhạc bài thơ của thi hào Guillaume Apollinaire " Mùa thu chết "... Ta ngắt đi một cụm hoa thạch thảo

Em nhớ cho: Mùa thu đã chết rồi
Ôi ngát hương thời gian mùi thạch thảo
Em nhớ cho rằng ta vẫn chờ em
Vẫn chờ em, vẫn chờ em, vẫn chờ
Vẫn chờ... đợi em. Mùa hè đỏ lửa cuộc chiến khốc liệt, đến mùa thu vẫn cịn mang theo những chiếc quan tài trong những chiều gió đù hiu, Người chồng ra đi chinh chiến không ngày trở về ! Nghĩa trang buồn với hàng me già rủ lá những chiếc khăn tang trên đầu người thiếu phụ ! Nước mắt mùa thu khóc ai trong chiều
Hàng cây trút lá nghĩa trang đù hiu
Từng chiếc, từng chiếc lệ khô vàng héo
Buồn thương từng kiếp nằm trong mộ héo tên người đời quên
Nước mắt mùa thu khóc than triền miên
Nước mắt mùa thu khóc trong đêm dài
Mùa thu chơi vơi tiếng mưa buồn rơi ! Tôi chưa đến Hà Nội vào mùa thu, nhưng Hà Nội 36 phố phường có nét đẹp riêng của nó vào mùa hạ những hàng cây cổ thụ có nhiều bóng mát, giúp khách bộ hành thỏa mái đi dạo quanh Hồ Hoàn Kiếm qua cầu Thê Húc vào đền Ngọc Sơn. Nhiều người có dịp đến Hà nội vào những chiều cuối thu có sương phủ mờ mờ và se lạnh, các cô gái Hà Thành mặc áo len quàng khăn tím đi xe Dream dưới những cơn mưa nhỏ hạt.. Mùa thu Hà Nội cũng là mùa cốm, cốm vốn là món quê hương quen thuộc ở vùng châu thổ sông Hồng. Cốm thơm ngon nhất vào giữa thu có lẽ nhờ sữa hạt lúa hấp thụ khí hậu của mùa thu. Hạt cốm có màu xanh thơm gói trong lá sen, buộc bằng sợi rơm vàng nhạt, Vào những ngày thu khi nắng đã nhạt và thoáng trong gió heo may, cùng trái bưởi vàng, quả hồng mọng đỏ. Mùa thu Hà Nội rơ nét có mùi thơm của hoa sữa "Hà nội mùa thu" của Trịnh Công Sơn Cây cơm nguội vàng,
Cây bàng lá đỏ
Nằm kê bên nhau, phố xưa nhà cổ
Mái ngói thâm sâu
Hà Nội mùa thu, mùa thu Hà Nội
Mùa hoa sữa về thơm từng ngọn gió
Mùa cốm xanh về, thơm bàn tay nhỏ Nhà thơ Phạm Chung với nhạc phẩm "Mùa xuân ngồi bên cửa sổ" nhn em lang thang trên con đường Cổ Ngư thơ mộng dưới những hàng liễu rủ xuống Hồ Tây, Hồ Trúc Bạch hnh thể theo thời gian không thay đổi, nhưng tiếc thay ợng nước xanh thướt nào ngày nay môi trường bị ô nhiễm Có phải mùa thu đã qua
Em lang thang qua phố phường Hà Nội
Mặt hồ Gươm pha sương, em soi đời u tối
Mùa cốm hồng không đợi
Em nhớ ai mà mưa bụi bay? Mùa thu quê nhà và mùa thu hải ngoại, có khác nhau không ? Bởi cảnh ở Việt Nam với những nét trữ tnh độc đáo riêng biệt Người lữ khách lưu dung trên phần đất khách quê người, nhạc sĩ Vơ Hữu Toàn phổ nhạc "Mưa Paris - Mùa thu của tôi" giống như bài Paris có g lạ không em ? ợng sông Seine mà nhiều người ta mơ ước đến thăm, nhưng thực tế nước đục ngầu với nét buồn nào đó xa xôi, Paris trong mùa mưa thu ôi nó buồn làm sao Paris buồn giữa trời thu
Cơn mưa ủa theo hồi hải
Tiếng đàn cùng tiếng gió
Thở dài thành những cơn mưa
Em là mùa thu của tôi
Chẳng đợi chờ sao lai đến
Cũng đánh một lần lỗi hẹn
Sông Seine buồn quá xa xôi... Những ngày ở Paris của Nguyên Sa và những thi sĩ khác đều có những bài thơ hay, trong đó có mối tnh của Cung Trầm Tưởng trong những lần hẹn h nơi quán nhỏ ở quận 13 ? và ngồi bên nhau trong vườn Luxemburg như những cặp tnh nhân khác trong

gió chiều thu ? Bài thơ "Mùa thu Paris" nhạc sĩ Phạm Duy phổ thành một nhạc Mùa thu Paris, trời buốt ra đi

Hẹn em quán nhỏ, hẹn em quán nhỏ
Rượu rung rung ly đổ tràn trề ...

Mùa thu âm thầm bên vườn Lục Xâm

Ngồi quen ghé đá, ngồi quen ghé đá

Không em buốt giá từ tâm

Mùa thu nơi đâu, người em mắt nâu

Tóc vàng sợi nhỏ, tóc vàng sợi nhỏ

Chờ mong em chín đỏ trái sầu.. Thi sĩ Paul Verlaine Pháp ông cũng cảm nhận được mùa thu nhẹ cảm như những thi sĩ, nhạc sĩ "An Nam" mùa thu của ông qua bài "Chansons D'automne" Les sanglots longs

Des violons

De l'automne

Blessent mon coeur

D'une lueur monotone

Tout suffocant

Et blême, quand

Sonne l'heure

Je me souviens

Des jours anciens

Et je pleure...;

Et je m'en vais

Au vent mauvais

Qui m'emporte

Decà, delàFeuille morte (1)Bản dịch của anh Cao Yên Tuấn (Trần Tuấn Kiệt) ở Houston Hoa kỳ tựa "Khúc hát mùa thu" bản dịch này thật lả lướt và thoát nghĩa, mang âm nhạc việt ngữ tuyệt vờiĐàn gieo chỉ khúc phượng cầu

Nghe như nước nở, như sầu miên man.

Thu về cho lá nhuốm vàng

Lũng ta tê tái theo ngàn lá rơi !

Chìm trong điệp khúc đơn côi.

Chán chường mơn mơi nỗi lời xanh xao

Chuông giờ nghe điềm, nghẹn ngào,

Tiếng xưa kỷ niệm đưa vào tâm tri !

Lệ tràn trên bước ta đi,

Mặc cho gió chướng, nói chi cuộc tình !

Mang ta vào ngõ vắng tịch,

Lá rơi đây đó ngập hình bóng xưa

Thu ơi nhớ mấy cho vừaTrong sự giới hạn bài này không thể trình bày hết ư thu, bởi ví mùa thu là mùa chia ly như lá lià cành, đó là nỗi buồn của những cuộc tình dang dở .Nhưng mùa thu cũng là kỷ niệm bắt đầu một niên học mới mà nhà văn Thanh tịnh đã viết buổi sáng ấy " Hàng năm cứ vào cuối thu, lá ngoài đường rụng nhiều và trên không có những đám mây bàng bạc, .. buổi sáng hôm ấy một buổi mai đầy sương thu và đầy gió lạnh . Mẹ tôi âu yếm nắm tay tôi dẫn đi trên con đường làng dài và hẹp.. "Mùa thu gợi lại hình ảnh mẹ hiền ngày nào đó đưa chúng ta đến trường, giờ này chỉ còn lại trong ký ức ! mẹ đã ra đi mãi mãi trong mùa thu vĩnh biệt.

1/ Cảm ơn bạn Nguyễn Hữu Viện ở Paris gửi nguyên bài thơ bằng Pháp ngữ cùng bài dịch của bạn rất hay , nhưng tôi chọn bài dịch của anh Trần Tuấn Kiệt Houston gửi riêng cho tôi)2/ Cảm ơn anh Nguyễn Quir Định ở Hawaii đã gửi nguyên bản Mùa Thu Paris của Cung Trầm Tưởng3/

Xin mạn phép trích các thơ, Hính, nhạc của các tác giả để viết chủ đề trên Thành thật cảm ơn tất cả

4/ Tài liệu tham khảo Việt Nam Thi nhân tiền chiến Tác giả Nguyễn Tấn Long